

Studia, które Michał Borodo nazywa badaniami nad literaturą dziecięcą w przekładzie [*children's literature translation studies*, CLTS], traktowane bywają jako subdyscyplina ogólnej translatologii bądź skupionego na twórczości dla młodych odbiorców literaturoznawstwa, albo też – z uwagi na nakładanie się dwóch perspektyw – jako całkowicie odrębna i wymagająca osobnych metod dyscyplina. Są one obecne w naukowej refleksji nad kulturowymi reprezentacjami dzieciństwa od kilkudziesięciu lat, choć autonomię zaczęły zyskiwać dopiero w ostatnich dekadach XX wieku. W 1976 roku, podczas III Symposium International Research Society for Children's Literature, uznano odrębność studiów translatologicznych od literaturoznawczych; pierwsza monografia poświęcona tej problematyce – *Children's Books in Translation: The Situation and the Problems* autorstwa Göte Klingberga – została zaś opublikowana dwa lata później. Inna ważna i wciąż często przywoływana praca z dziedziny CLTS ukazała się w 2000 roku; mowa tu o *Translating for Children* Riitty Oittinen. W Polsce również powstało jak dotąd kilka monografii, m.in. *Polskie tłumaczenia angielskiej literatury dziecięcej. Problemy krytyki przekładu* (1988) Moniki Adamczyk-Garbowskiej, *Dwie wiktoriańskie chwile w Troi, trzy strategie translatorskie. Alice's Adventures in Wonderland i Through the Looking-Glass Lewisa Carrolla w przekładach Macieja Słomczyńskiego, Roberta Stillera i Jolanty Kozak* (2004) Ewy Rajewskiej, *Translatoryka literatury dziecięcej. Analiza przekładu utworów Astrid Lindgren na język polski* (2013) Hanny Dymel-Trzebiatowskiej, *Dyfuzja i paradyfuzja w przekładach literatury dla dzieci* (2015) Edyty Manasterskiej-Wiącek, a ostatnio – *Piotruś Pan w Ogrodach Kensingtonskich Jamesa Matthew Barriego. Kontekst – interpretacja – przekład* (2018) Aleksandry Wieczorkiewicz oraz *Filozoficzne i translatoryczne wędrówki po Dolinie Muminków* (2019) wspomnianej już Dymel-Trzebiatowskiej. Warto także przywołać wydawnictwa wieloautorskie: dwa numery czasopisma *Przekładaniec*, zatytułowane odpowiednio *Przekład literatury dziecięcej* (2006, nr 16) i *Baśń w przekładzie* (2009–2010, nr 22–23), oraz monografię Elizy Pieciul-Karmińskiej, Beate Sommerfeld i Anny Fimiak-Chwiłkowskiej pt. *Między manipulacją a autonomicznością estetyczną. Przekład literatury dla dzieci* (2017).

Jaki wpływ na obecną w dziele wizję dzieciństwa oraz projektowanego odbiorcy mają rozmaite strategie przekładowe? W jaki sposób osiągnięte w przekładzie efekty są zależne od powszechnych wśród użytkowników i użytkowniczek danego języka konstruktów dziecka, dzieciństwa oraz kultury dziecięcej i młodzieżowej? Odpowiedzi na te pytania poszukiwały współautorki drugiego numeru czasopisma *Dzieciństwo. Literatura i Kultura*, poświęconego międzyjęzykowemu przekładowi tekstów literatury i kultury dla młodych odbiorców. Zapraszamy zatem do lektury artykułów o „dzieciństwie w tłumaczeniu” zgromadzonych w dziale „Studia”, a także tych opublikowanych w dziale „Varia” oraz artykułów recenzyjnych.

Teksty dotyczące głównego tematu tego numeru układają się w porządku chronologicznym: od przekładów dzieł najstarszych po przekłady utworów najnowszych. Barbara Kaczyńska zaproponowała analizę morałów do trzech baśni Charles’a Perraulta w tłumaczeniach i adaptacjach Hanny Januszewskiej, Barbary Grzegorzewskiej i Mileny Kuztelskiej, uwzględniającą odmienną rzeczywistość językową i kulturową oraz zróżnicowane poglądy na związki baśni z moralnością i dydaktyzmem w XVII-wiecznej Francji oraz w XX- i XXI-wiecznej Polsce. Do twórczości XIX-wiecznych baśniopisarzy sięgnęła natomiast Eliza Pieciul-Karmińska – zaprezentowała we własnym przekładzie i opracowaniu krytycznym trzy utwory Jacoba i Wilhelma Grimmów pochodzące z pierwszego wydania zbioru *Kinder- und Hausmärchen* (1812–1815) i nietłumaczone dotąd na język polski. Aleksandra Wieczorkiewicz przeprowadziła analizę komparatystyczną pokrewieństw tekstowych łączących debiutancki utwór Stefanii Szuchowej zatytułowany *Tajemnice motyli* (1920) z opowieścią Jamesa Matthew Barriego *Peter Pan in Kensington Gardens* (1906), która w Polsce zaistniała po raz pierwszy w roku 1913 dzięki przekładowi Zofii Rogoszówny jako *Przygody Piotrusia Pana*. O jedyńskich dotychczasowych przekładach *picturebooka* pt. *Madeline* (1939) Ludwiga Bemelmansa na język polski – autorstwa Zofii Kierszys i Małgorzaty Pietrzyk – napisała Karolina Olech, która rozważyła także, jako kontekst, biografię i pozostałą twórczość tego pisarza. Joanna Kierska przyjrzała się z kolei strategiom translatorskim zastosowanym przez Jolantę Sztuczyńską i Jarosława Kiliana w przekładach na język polski tych samych dziesięciu tomów popularnej serii komiksowej *Asteriks* (1962–) René Gosciniego i Alberta Uderzo. Wreszcie, Natalia Paprocka i Agnieszka Wendel podjęły się ustalenia i opisanie, w jaki sposób podejmuje się temat seksualności – objęty językowym i kulturowym tabu – w polskich przekładach edukacyjnych książek dla dzieci i młodzieży. Przeanalizowały także, czy i pod jakim względem różnią się one od twórczości autorów rodzimych. Badania przeprowadziły na korpusie 111 książek poświęconych edukacji

seksualnej i adresowanych do dzieci i młodzieży, które ukazały się w Polsce w latach 1945–2018.

W dziale „Varia” znalazły się trzy teksty. W dwuczęściowym artykule Olga Bukhina przeanalizowała subwersywną moc amerykańskiej, radzieckiej i rosyjskiej literatury dziecięcej, odwołując się zarówno do klasycznych, jak i współczesnych utworów, a także wykorzystując Bachtinowską koncepcję karnawalizacji. Ukazała różnorodne próby rządowej cenzury i kontroli nad książkami dla dzieci oraz zdolność twórców i wydawców do przeciwstawiania się presji ideologicznej i politycznej. Natalia Kuc z kolei poświęciła tekst baśni George’a MacDonalda *Lekka księżniczka* (1864) i jej musicalowej adaptacji na podstawie libretta Tori Amos i Samuela Adamsona, wystawionej w 2013 roku na deskach Royal National Theatre w Londynie. Przyjrzała się literackiej wizji dorosłości przedstawionej przez MacDonalda oraz wskazała na zmiany w konceptualizowaniu dojrzałości – ale też kobiecości – na przestrzeni stu kilkudziesięciu lat.

Ponadto, w numerze znalazły się cztery artykuły recenzyjne. Dwutomowe dzieło Natalii Paprockiej – *Sto lat przekładów dla dzieci i młodzieży w Polsce. Francuska literatura dla młodych czytelników, jej polscy wydawcy i ich strategie (1918–2014)* oraz *Bibliografia polskich przekładów i adaptacji francuskiej literatury dla dzieci i młodzieży wydanych w latach 1918–2014* (oba tomy opublikowane w 2018 roku) – stało się przedmiotem refleksji Joanny Frużyńskiej. Hanna Paulouskaya zrecenzowała pracę *Another History of the Children’s Picture Book: From Soviet Lithuania to India* (2017) Giedrė Jankevičiūtė i V. Geethy. Tekst Doroty Rejter dotyczy dwóch monografii: *Serce Pinokia. Włoska literatura dla dzieci i młodzieży w Polsce w latach 1945–1989* Katarzyny Biernackiej-Licznar (2018) oraz *Włoska literatura dla dzieci i młodzieży w zbliżeniach polskich* Zofii Ożóg-Winiarskiej (2017), a artykuł Jana Zdunika – rozprawy *Zawsze niezakończona przeszłość. Dzieciństwo i jego sąsiedztwa w poezji polskiej drugiej połowy XX wieku* (2017) Roberta Mielhorskiego.

Wszystkim Autorkom i Autorowi dziękujemy za współtworzenie drugiego numeru czasopisma.